

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою
«Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ: «ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРЯДНОГО
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З
ЄС (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЧОРНОМОРГІДРОБУД»)»**

Виконавець:

студентка 43 групи ФМЕ

Ахмедова Мехрі _____

/підпис/

Науковий керівник:

Старший викладач

к.е.н., доцент

Заєць Микола Артемович _____

/підпис/

ОДЕСА – 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Залучення національних економік до міжнародних економічних відносин набуває все більшого значення в сучасних динамічно мінливих світових тенденціях. Дедалі ширше відкриття економік до зовнішніх ринків є об'єктивним фактом, спричиненим посиленням процесу глобалізації у світі. Ключовою одиницею економіки будь-якої країни є окрема господарська одиниця – підприємство. У цьому сенсі зовнішньоекономічна діяльність займає пріоритетне місце у своєму розвитку та функціонуванні. Сьогодні зовнішньоекономічна діяльність вважається важливою галуззю національної економіки, яка має значний вплив на економічний розвиток країни.

Зовнішньоекономічна діяльність охоплює велику різноманітність форм, методів і засобів виходу на міжнародні ринки. Незалежно від специфіки та особливостей, кінцевою метою є отримання максимального прибутку. Відмінність зовнішньоекономічної діяльності від господарської практики національних аналогів полягає в тому, що контрагенти належать до різних країн. Експорт є одним із найпоширеніших методів інтернаціоналізації підприємства. У світі, що постійно змінюється, компанії повинні мати рефлекс, щоб регулярно переглядати свою ситуацію. Прийняття ефективної стратегії планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства сприятиме досягненню довгострокових цілей та забезпеченню прибутковості підприємства.

Проблемами зовнішньоекономічної діяльності підприємств займаються науковці, серед яких можна назвати Н. Бондаренко; А. Завгородній; І. Федоренко, Ю. Коломієць та інші. Між тим, питання розвитку та диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств в умовах дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС залишається актуальним..

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є на основі аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства ПАТ «Чорноморгідробуд» запропонувати заходи з її диверсифікації.

Для досягнення мети сформульовано перелік **завдань**:

- визначити поняття, чинники та особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- узагальнити підходи до регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах дії Угоди про асоціацію України з ЄС;
- узагальнити методи визначення показників зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- надати характеристику ПАТ «Чорноморгідробуд» в якості суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;
- провести аналіз впливу зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Чорноморгідробуд» на майновий та фінансовий стан підприємства;
- провести аналіз показників стану та динаміки зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Чорноморгідробуд»;
- сформулювати заходи з удосконалення зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Чорноморгідробуд»;

- запропонувати механізм диверсифікації імпорту з країн ЄС як шлях використання потенціалу Угоди про вільну торгівлю ПАТ «Чорноморгідробуд».

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність підприємства в умовах дії Угоди про асоціацію України з ЄС.

Предметом дослідження є теоретичні підходи та практичні заходи з диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах дії Угоди про асоціацію України з ЄС.

Методи дослідження. Підготовка кваліфікаційної роботи бакалавра забезпечена використанням таких методів як синтез, аналіз, узагальнення теоретичної інформації, статистичний аналіз показників зовнішньоекономічної діяльності, графічний аналіз. Робота виконана в прикладних програмних пакетах Microsoft Word та Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. В основу кваліфікаційної роботи бакалавра були покладені теоретичні здобутки монографічної літератури, наукових статей, інформацію з Інтернет-джерел, внутрішню інформацію ПАТ «Чорноморгідробуд».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (41 найменування). Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку. Основний зміст викладено на 66 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 18 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами розробки основних положень кваліфікаційної роботи бакалавра підготовлено та опубліковано тези конференції у збірці праць:

Akhmedova M. ANALYSIS OF THE EXTERNAL ECONOMIC ACTIVITY OF A CONTRACTING ENTERPRISE BY EXAMPLE (EXAMPLE OF SHORNOMORHYDROBUD PJSC). Минуле, Сучасне, Майбутнє. Збірник наукових робіт за підсумками студентської науково-практичної конференції Факультету міжнародної економіки. Випуск 13. 2023. ОНЕУ, ФМЕ. 354-357.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС»** розглядаються теоретичні аспекти зовнішньоекономічної діяльності підприємства, узагальнено підходи до регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та методи визначення показників зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

У другому розділі **«АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЧОРНОМОРГІДРОБУД» В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС»** надано характеристику діяльності ПАТ «Чорноморгідробуд» як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, проаналізовано показники господарської та фінансової діяльності підприємства, проаналізовано стан та динаміку показників зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Чорноморгідробуд».

У третьому розділі «НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЧОРНОМОРГІДРОБУД» В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС» сформовано напрямки та заходи для удосконалення та диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності підприємства ПАТ «Чорноморгідробуд» в умовах можливостей використання положень Угоди про асоціацію України з ЄС.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після проведеного у кваліфікаційній роботі бакалавра дослідження можна дійти наступних висновків.

Таким чином, після проведення в кваліфікаційній роботі дослідження, можна дійти наступних висновків.

Взагалі для поняття «зовнішньоекономічна діяльність» дається наступне визначення: «це зовнішньоторгова, інвестиційна та інша діяльність, в тому числі кооперація, у сфері міжнародного обміну товарами, інформацією, роботою, послугами, результати інтелектуальної діяльності, в тому числі виняткові права на них». У сучасному розумінні держави зовнішньоекономічна діяльність підприємства - це одна із сфер економічної діяльності підприємства, установи, що включає експорт та імпорт товарів, робіт та послуг, іноземні кредити та інвестиції, налагодження партнерських відносин із представниками бізнесу інших держав. Зараз для українських підприємств найбільш переважним способом є експорт продукції за кордон, слід відзначити переваги експорту товарів на зовнішні ринки порівняно з іншими способами виведення на зовнішні ринки. Можна виділити три основні причини вибору експорту як виходу на зовнішні ринки: перший експорт потребує мінімальних змін асортименту товарів підприємства та його структури, другий експорт вимагає мінімальних інвестиційних витрат і поточних фінансових зобов'язань, третій – експорт. забезпечує мінімальний ризик при вході на ринок і легкість виходу.

1 вересня 2017 року після тривалого періоду ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набуває повної чинності та отримує офіційну назву «Угода про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з одного боку». Угода АСАА має стати унікальним форматом співпраці і включатиме, зокрема: вимоги українських технічних регламентів до продукції ідентичні вимогам відповідних директив ЄС; стандарти, що передбачають відповідність вимогам технічних регламентів та їх переліків, ідентичні відповідним європейським гармонізованим стандартам та їх перелікам; вимоги до нотифікованих органів ідентичні вимогам до нотифікованих органів в ЄС; Українські виробники отримають право наносити європейське маркування «CE».

Аналіз ефективності у зовнішньоекономічній діяльності (ЗЕД) підприємства (організації) включає такі моменти: перевірити бухгалтерський облік, оподаткування в компанії; оцінити продуктивність діяльності працівників; здійснити облік матеріальних активів підприємства; аудит фінансових та юридичних документів.

Мета економічного аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства — розробка стратегії подальшої роботи бізнесу на зовнішньому ринку, зведення до мінімуму ризиків ЗЕД. Один із найпоширеніших та найточніших варіантів економічного аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства — методи статистичного розрахунку. Виділяють поточні та стратегічні показники, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. До поточних відносяться кількісні показники, за допомогою яких фіксуються показники зовнішньоекономічної діяльності конкретного підприємства на конкретний момент часу. Стратегічні показники зовнішньоекономічної діяльності за своєю природою є якісними та визначають на майбутнє досягнення підприємства у сфері зовнішніх операцій.

Відповідно до чинного законодавства ПАТ «Чорноморгідробуд» створено для здійснення комерційної діяльності з метою отримання прибутку. ПАТ «Чорноморгідробуд» є надійним партнером у проектуванні комплексних об'єктів. Підприємство може спроектувати водні споруди будь-якої складності. Має великий досвід будівництва, проектування та підтримки різних портових терміналів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом аналізованого терміну збільшився на 0,396. Показник є меншим від нормативного і тому ПАТ «Чорноморгідробуд» не може погасити деяку частину короткострокової заборгованості за рахунок найбільш ліквідних активів. Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом аналізованого терміну збільшився на 1,473. Показник за останні 2 роки є більшим від нормативного і ПАТ «Чорноморгідробуд» може погасити частину короткострокових зобов'язань не тільки за рахунок грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень, але й за рахунок очікуваних надходжень від дебіторів. Коефіцієнт загальної ліквідності протягом аналізованого терміну збільшився на 1,132. Показник за останні роки є нормативним і тому ПАТ «Чорноморгідробуд» може покрити всі короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів підприємства.

Коефіцієнт фінансової незалежності протягом аналізованого терміну збільшився на 0,2322. Показники не є нормативними і тому ПАТ «Чорноморгідробуд» не має достатню питому вагу власного капіталу в валюті балансу. Коефіцієнт заборгованості протягом аналізованого терміну зменшився на 1,5420. ПАТ «Чорноморгідробуд» має достатню частку залучених засобів в загальній сумі активів. Коефіцієнт загальної фінансової стійкості протягом аналізованого терміну збільшився на 1,4332. Дані показники не є нормативними, проте питома вага засобів, які має в своєму розпорядженні підприємство в валюті балансу протягом 2018-2021 років була більш ніж достатньою.

Коефіцієнт оборотності активів протягом аналізованого періоду збільшився на 31,78. Це засвідчує те, що використання всіх активів ПАТ «Чорноморгідробуд» у 2019 була більш ефективною ніж у 2018 році. Коефіцієнт оборотності запасів протягом аналізованого терміну збільшився на 33,8436. Це означає, що у 2021 році ефективність використання запасів ПАТ «Чорноморгідробуд» була більшою ніж у 2018 році. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості протягом аналізованого періоду збільшився на 38,0640. Це засвідчує, що у 2021 році швидкість погашення дебіторської заборгованості ПАТ «Чорноморгідробуд» була більшою за 2018 рік. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості протягом

аналізованого терміну збільшився на 56,2076. Тобто, швидкість погашення кредиторської заборгованості ПАТ «Чорноморгідробуд» у 2018 році була меншою за 2021.

Коефіцієнт зносу основних засобів протягом аналізованого терміну збільшився на 0,2197, проте показники залишаються нормативними. До того ж у 2018 році частка зношених основних засобів ПАТ «Чорноморгідробуд» у загальній їхній вартості була меншою за 2021 рік. Коефіцієнт оновлення основних засобів протягом аналізованого періоду збільшився на 0,3629. Це засвідчує той факт, що у 2018 році інтенсивність введення в дію нових основних засобів ПАТ «Чорноморгідробуд» була меншою за 2021 рік. Коефіцієнт вибуття протягом аналізованого періоду зменшився на 0,1498, тому, що інтенсивність вибуття основних ПАТ «Чорноморгідробуд» у 2021 році була більшою за 2018 рік.

Коефіцієнт зносу основних засобів протягом аналізованого терміну збільшився на 0,2197, проте показники залишаються нормативними. До того ж у 2018 році частка зношених основних засобів ПАТ «Чорноморгідробуд» у загальній їхній вартості була меншою за 2021 рік. Коефіцієнт оновлення основних засобів протягом аналізованого періоду збільшився на 0,3629. Це засвідчує той факт, що у 2018 році інтенсивність введення в дію нових основних засобів ПАТ «Чорноморгідробуд» була меншою за 2021 рік. Коефіцієнт вибуття протягом аналізованого періоду зменшився на 0,1498, тому, що інтенсивність вибуття основних ПАТ «Чорноморгідробуд» у 2021 році була більшою за 2018 рік.

Економічна рентабельність активів протягом аналізованого періоду збільшилась на 3,9641. Це засвідчує той факт, що питома вага прибутку ПАТ «Чорноморгідробуд», що припадає на 1 грн. активів, у 2021 значно збільшилась. Чиста рентабельність власного капіталу протягом аналізованого періоду зменшилась сильно у останніх трьох роках у порівнянні з 2018, на 17,5289. Це засвідчує той факт, що питома вага від реалізації, що припадає на 1 грн. власного капіталу ПАТ «Чорноморгідробуд», зростає з часом. Операційна рентабельність продажу протягом аналізованого періоду зменшилась на 0,5425, питома вага операційного прибутку в чистий виручці від реалізації продукції ПАТ «Чорноморгідробуд» у 2021 році знизилась.

Основними постачальниками виступають такі фірми, процентне співвідношення закупівель від цих постачальників: «ACTi» - Китай, «AMP Netconnect» - Китай, «Geokon, Inc.» - Китай, «GeoVision» - Тайвань, «Ingenico» - Франці, «KongtopIndustrial» - Китай, «LeicaGeosystems» - Китай, «MolexPremiseNetworks» - Польща, можна констатувати, що на сьогодні постачання з ЄС здійснюється лише з Польщі та Франції, причому у відсотках такий імпорт складає для підприємства всього 5% та 2% відповідно.

Можна відзначити, що контрактна вартість імпортованих товарів підприємства виросла в 1,79 рази, також у 1,79 рази виросло мито, у 1,03 рази виросли витрати на вантажно-розвантажувальні роботи, транспортні витрати виросли у 1,49 рази, складські витрати зменшилися, як і експедиторські витрати. Зменшення витрат можна пояснити поступовим скороченням зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Характерними аспектами функціонування зовнішньоекономічної діяльності є комплексність, послідовність, об'єктивність та ефективність, що дають змогу сформулювати ефективну систему регулювання. Найважливішим є розробка стратегії

зовнішньоекономічної діяльності на довгострокову (10-15 років) та середньострокову (5-7 років) перспективу. Основні напрямки вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності компанії ПАТ «Чорноморгудробуд» має полягати в наступному: розробка стратегії зовнішньоекономічної діяльності; удосконалення структури управління; збільшення питомої ваги будівельних робіт. Першочерговим завданням підприємства є розширення та подальше утримання сегментів існуючих ринків. Говорячи про зміни у внутрішньому середовищі підприємства, необхідно мати на увазі, що зміни повинні йти паралельно на двох рівнях – на рівні керівництва підприємства та на рівні керівників середньої та нижчої ланки.

Можна побачити, що компанії слід більше зосередитися на розвитку виробничої діяльності, вивченні більшої кількості нових продуктів відповідно до ринкових тенденцій та залученні більшої кількості нових внутрішніх клієнтів для підвищення конкурентоспроможності компанії на внутрішньому ринку. Крім того, як і раніше, необхідно підтримувати зовнішню діяльність, зокрема, компанія приділятиме більше уваги імпорту.

Підприємство може також запропонувати проекти будівлі так званих «малих ГЕС». Так, у Швейцарії відсоток виробництва електроенергії на малих ГЕС становить 8,3%, в Іспанії - 2,8%, у Швеції - майже 3%, а в Австрії - 10%. Ще більш вражаючих показників вдалося досягти Китаю, близько 18-20% всієї електроенергії тут виробляють більше 80 тисяч малих ГЕС. По території України протікає понад 63 тис. малих річок і водотоків загальною довжиною 135,8 тис. км. Незважаючи на свої розміри, малі річки мають величезний потенціал: використовуючи їх технічно, можна виробляти до 8,3 млрд. кВт / год електроенергії на рік, економлячи 3 млн. тон умовного палива. Особливо перспективними регіонами є Закарпатська, Львівська, Чернівецька, Луганська, Тернопільська та Івано-Франківська області.

Серед ресурсів для розвитку бізнесу є можливість використовувати свої фінансові ресурси та позикові ресурси. Серед джерел фінансових інвестицій більшої уваги заслуговує імпорتنий лізинг. Необхідність створення алгоритму зводиться до такого: внаслідок дорожнечі інноваційного устаткування необхідно залучення низки українських і зарубіжних лізингових компаній, що зумовлює застосування акціонерного виду лізингу; оскільки сучасне виробниче обладнання постачається в Україну з-за кордону, необхідно застосувати міжнародний вид лізингу; об'єктом угоди буде інноваційне технологічне обладнання, відповідно як гарант для лізингодавців виступатиме венчурний фонд та страхові компанії; для активізації лізингової діяльності лізингодавці можуть використовувати деривативи на основі лізингових контрактів, що продаються через дилерські компанії хедж-фондам; після використання лізингового обладнання лізингоодержувач може застосувати умови як фінансового, так і операційного чи револьверного лізингу. Представлений алгоритм дозволить істотно активізувати інноваційну діяльність за рахунок взаємодії взаємодоповнюваних контрагентів лізингової угоди, що дозволяють мінімізувати ризики, що виникають у інноваційних проектах.

АНОТАЦІЯ

Ахмедова Мехрі, «ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРЯДНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЧОРНОМОРГІДРОБУД»»).

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. – Одеса 2023 р.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність підприємства в умовах дії Угоди про асоціацію України з ЄС.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти зовнішньоекономічної діяльності підприємства, узагальнено підходи до регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС, також узагальнено методи визначення показників зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Надано характеристику діяльності ПАТ «Чорноморгідробуд» як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, проаналізовано показники господарської та фінансової діяльності підприємства, проаналізовано стан та динаміку показників зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Чорноморгідробуд».

Сформовано напрямки та заходи для удосконалення та диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності підприємства ПАТ «Чорноморгідробуд» в умовах можливостей використання положень Угоди про асоціацію України з ЄС.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, підрядне підприємство, будівництво гідропоруд, імпорт промислового устаткування та обладнання.

ANNOTATION

Akhmedova Mehri, "PROBLEMS AND PROSPECTS OF DIVERSIFYING FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF A CONTRACTOR UNDER THE CONDITIONS OF THE AGREEMENT ON THE ASSOCIATION OF UKRAINE WITH THE EU (ON THE EXAMPLE OF PAT CHORNOMORGIDROBUD)".

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. – Odesa in 2023

The qualification work consists of three sections. The object of the study is the foreign economic activity of the enterprise under the terms of the Association Agreement of Ukraine with the EU.

The paper examines the theoretical aspects of the enterprise's foreign economic activity, summarizes the approaches to the regulation of the enterprise's foreign economic activity under the conditions of the Association Agreement with the EU, and also summarizes the methods of determining the indicators of the enterprise's foreign economic activity.

The characteristics of the activities of Chornomorhydrobud PJSC as a subject of foreign economic activity are provided, the indicators of economic and financial activity of

the enterprise are analyzed, the state and dynamics of indicators of the foreign economic activity of Chornomorhydrobud PJSC are analyzed.

Directions and measures for improving and diversifying the foreign economic activity of Chornomorhydrobud PJSC have been formed in terms of opportunities to use the provisions of the Agreement on the Association of Ukraine with the EU.

Keywords: foreign economic activity, contracting enterprise, construction of hydraulic structures, import of industrial equipment and equipment.